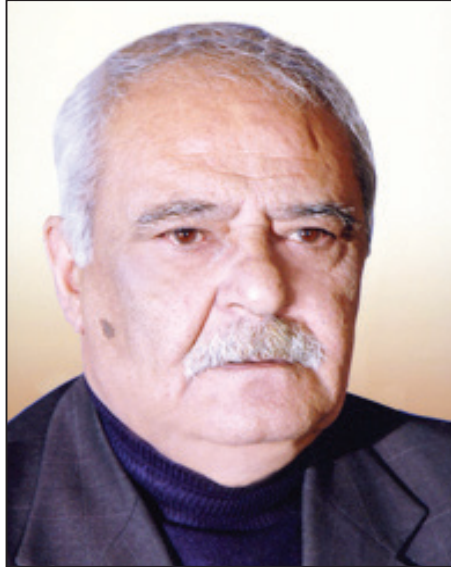

Kamal Xudaverdiyev – 80

□ *Bu yazıda teatr sənətimizin inkişafında məxsusi xidmətləri olan, Xalq artisti Kamal Xudaverdiyevin həyat və yaradıcılığına qısa nəzər salmaq istədik. Səbəb də budur ki, bu il onun 80 illik yubileyidir.*

Kamal Xudaverdiyev ömrünün ən gözəl çağlarını teatrda, kinoda keçirib. Qazandığı isə tamaşaçı alqışları, fəxri adlar, bir də sənət dostları olub. Onu sevirdilər, oynadığı tamaşalara dönə-dönə baxırdılar, bu isə ona zövq, yaradıcı güc verirdi.

Bu görkəmli aktyor şərəfli bir ömür yolu keçmişdi. 1938-ci Bakıda doğulmuşdu. Babası Hacı Məmməd həsən bəy vaxtilə Bakıda neft mədənlərinin sahibi idi. Kamal müəllimin doğulub boya-başa çatdığı, hazırda isə 10 ailənin yaşadığı bina onun ata-baba mülkü olub. Bakıda sovet hakimiyyəti qurulandan sonra onların da var-dövlətlərini əllərindən almış, atasına isə 13 kvadratmetrlik mənzil vermişdilər. Kamal da burada dünyaya göz açmışdı. Atasını Ağahüseyn kişi bir il sonra dünyasını dəyişmiş, Kamalın üç

O, sənətə müqəddəs varlıq kimi baxırdı

yaşı olanda isə müharibə başlamışdı.

Məktəbdə oxuya-oxuya işləyir, ailəni dolandırmaqda anasına kömək edirdi. Bir müddət qazanc əldə etmək üçün Qazaxıstana işləməyə gedir. Zavodda çilingər kimi çalışır. Ancaq 1961-ci ildən teatr və kino onun həyatını ovsunlayır. Teatr İnstitutunun aktyorluq fakültəsinə daxil olur. Özü də görkəmli rejissor və aktyor Adil İsgəndərovun kursuna. İnstitutda görkəmli sənət ustalarından – Mehdi Məmmədovdan, Rza Təhmasibdən sənətin incəliklərini öyrənir.

İnstitutu bitirdikdən sonra rejissor Tofiq Kazımovun dəvəti ilə Milli Dram Teatrının truppasına qəbul edilir. Teatrın səhnəsində ilk dəfə Sabit Rəhmanın “Yalan” əsərində Fərman obrazını yaradır. Bununla da onun sənət karyerası başlayır. “Kəndçi qızı” tamaşasında Aslan, “Almaz”da İbad, “Yollara iz düşür”də Loğman, “Söz yarası”nda Lətif və başqa maraqlı rolları ilə geniş tamaşaçı rəğbəti qazanır.

Sənət aləmində düşdüğü mühit onu yaradıcılıq axtarışlarına ruhlandırır. İsmayıl Osmanlı, Möhsün Sənani, Hökumə Qurbanova, İsmayıl Dağıstanlı, Ağasadıq Gəraybəyli və başqa müqtədir sənətkarlarla tərəf-müqabil olur, onlarla çiyin-çiyinə çalışır. Tapşırılan rollar üzərində günlərlə məşq edir, onların ifası üçün xarakterik cizgilər tapırdı.

Demək olar ki, bütün yaradıcı həyatını Akademik Dram Teatrına həsr etmişdi. Bəzən ona kiçik rollar həvalə olunurdu. Məsələn, “Kral Lir” tamaşasında bir kəlmə

danışmadan səhnənin bir küncündə oturan süpürgəçi kimi. Böyük rolları isə kifayət qədər idi.

Dram Teatrının səhnəsində “Şah Edip”də Şah Edip, “Sokratı anma gecəsi”ndə Çingiz xan, “Kral Lir”də Kral Lir, “Mesenat”da Murtuza Muxtarov və başqa qəliz xarakterli, zəngin mənaəviyyətli, dünyagörüşlü personajları oynayıb. Bundan əlavə, 10-dan artıq televiziya tamaşasında koloritli obrazlar yaradıb. “Atayevlər ailəsi” televiziya tamaşasında yaratdığı İldırım, “Şərhin səhəri”ndə Cavanşir bəy, “Alov”da Qaşqay, “Yurd yeri”ndə Mahal kişi və başqa rollarının təfsirində azərbaycanlıq mövqeyini dəqiq çatdırıb, ictimai eybəcərlikləri ifşa edən insan xarakterlərini, amalınu yüksək səviyyədə təbliğ edib.

Kinoda ilk dəfə görkəmli kinorejissor Əlisəttar Atakişiyevin çəkdiyi “İstintaq davam edir” macəra filmində (1966) polkovnik Çingizov rolunu oynayıb. Yazıçı Cəmişid Əmirovun “Sahil əməliyyatı” povestinin motivləri əsasında çəkilən bu filmə Azərbaycan çekistlərinin və milisinin fəaliyyətindən danışılır. Filmin çəkilişlərinə başlayanda rejissor Ə. Atakişiyev həmin illərdə kinostudiyada direktor vəzifəsində çalışan A. İsgəndərova xaricdən aktyor

dəvət etmək istədiyini bildirib. Milli kadrların yetişməsinə və istehsal edilən filmlərdə əsasən baş və ikinci planlı rollarda azərbaycanlı aktyorların çəkilməsinə daim şərait yaradan A. İsgəndərov teatrda böyük nailiyyətlər qazanan Kamalı həmin rola təklif edir.

Kinoda ilk böyük rolu olmasına baxmayaraq, Kamal polkovnik Çingizovun həyat mövqeyini, iş prinsipini dəqiq çatdırır, filmin ideya-məzmununu tamamlayan ifası ilə ekran əsərinə uğur qazandırır. İstedadlı aktyor 16 filmə irili-xırdalı rol yaradıb, 10 filmi amirənə və koloritli səsi ilə səsləndirib, “Mozalan” satirik kinojurnalında çəkilib.

Onun “Nəsimi” filmində yaratdığı Yusif, “Dağlarda döyüş”də baş leytenant, “Dədə Qorqud”da Bəybecan, “Ən vacib müsahibə”də Həsənov, “Otel otağı”nda Erol bəy, “Vulkana doğru” filmində Usta Əli və başqa rolları milli kinomuzun sevilən, unudulmayan personajlarıdır.

Azərbaycan dublyaj sənətinə uğur gətirən səs sahiblərindən biri idi Kamal Xudaverdiyev. Onun səs artikulyasiyası dublyaj sənətinin vacibliyini, monuməntallığını təsdiqləyir. Maraqlıdır ki, digər aktyorlardan fərqli olaraq Kamal müəllimin dublyaj fəaliyyəti çəkildiyi filmlərdən azdır. “Birisigün gecəyanısı” filmində Pçelintsev, “De ki, sevirsen məni” filmində sürücü, “Gözlə məni”də Kanuryov, “Qanlı zəmi”də Tunc Vəli, “Od içində vahə”də İlyəşev və başqa personajlar ifaçılarla yanaşı, Kamal Xudaverdiyevin səsinin xüsusi rəng çalarları ilə sevilən, unudulmayan obrazlardır.

Kamal Xudaverdiyevin sənət dünyası

hər birimiz üçün dəyərlidir. Onun səhnəyə yaraşlıq verən xarici görünüşü, şax qaməti, əzəməti, daxili məğrurluğunu ifadə edən bariton səsi teatr və kino sənəti üçün bir tapıntı, örnək timsallı şəxsiyyəti isə ətrafındakılara nümunə idi. Onun səhnəni lərzəyə salan, tamaşaçıni diqqətlə dinləməyə vadar edən, böyük şövq və coşqu dolu möhtəşəm yaradıcılığı orijinallığına görə seçilir, personajları həmsöhbətimizə çevrirdi. Kamal müəllim tamaşaçısı ilə gülməyi, dərddləşməyi, həmfikir olmağı, səhnədə onlarla canlı ünsiyyət qurmağı bacarırdı.

Kamil aktyorluq fəaliyyətinə və sənətdə göstərdiyi xidmətlərə görə Kamal Xudaverdiyev 1982-ci ildə Əməkdar artist, 1991-ci ildə isə Xalq artisti fəxri adlarına layiq görüldü.

Onun nurlu xatirəsini xalqımız heç zaman unutmayacaq.

M. MÜKƏRRƏMOĞLU, “Xalq qəzeti”